

és a magyar zsidó történelem legelmondhatatlanabbul szégyenletes fejezetét.

Akkor került előtérbe a Holocaust körüli felelősség egészének a németekre való áthárítása, amikor, 1992-ben, vita indult a túlélők maradékának esetleges kárpótlásáról.⁶⁵ A vétkeesség áthárítása gyakran jár együtt annak a pozitívumnak a kiemelésével, hogy Budapest zsidósága jórészt megmenekült a Holocausttól. Vezérmotívuma volt ez Horthy 1993. szeptemberi, magyarországi újratemetésének; az állítólag csupán magánjellegű, családi aktus nacionalista politikai eseménnyé alakult át.⁶⁶

E negatív jelenségek ellenére a posztkommunista Magyarország viszonylag nagy lépéseket tett afelé, hogy szembenézzen zsidóságának tragédiájával. Kárpótlást ítélt meg a Holocaust-túlélők maradékának, és törvényt alkottak a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól. Hiába ítélte el azonban a magyar kormány az antiszemitizmust, és róttá le kegyeletét a Holocaust áldozatai előtt, 1994 végéig – elzárkózva számos európai ország, így Németország és Ausztria példájától – nem iktatta büntető törvénykönyvébe a Holocaust tagadását.

Magyarország elől járt a parlamentáris demokrácia meghonosításában a szovjet tömb széthullása és a kommunista rendszer 1989–90-beli összeomlása után. Noha sokkal többet lépett előre, mint Kelet-Közép-Európa legtöbb más állama, még ma sem mondhatja el magáról, hogy valóban plurális és toleráns társadalmat sikerült volna létrehoznia. A haladó szellemű magyarok tudják, hogy ehhez nem elég törvényen kívül helyezni az előítéletességet mint politikai fegyvert, hanem becsülettel számot kell vetni a múlttal is: össznemzeti, kollektív elkötelezettségre van szükség a történelmi igazság iránt. Ragyogóan foglalta össze ezt a gondolatot a magyar országgyűlés előtt elmondott, történelmi jelentőségű beszédében Szűrös Mátyas:

A szelektív emlékezet szívesen idéz fel szép napokat, dicső korokat, sikereket, győzelmeket. S büszkén vallhatjuk, vannak ilyenek a hátunk mögött. De nem titkolhatóak tévedéseink, vereségeink, a drámák és a sorstragédiák sem. Tudjuk, felhőtlen múltú, tévedhetetlen nemzetek nem léteznek. Megkülönböztetni csak aszerint lehet őket: tagadják-e hibáikat, vétkeiket, vagy éppen ellenkezőleg: emelt fővel megállván a történelem ítélőszéke előtt, teljességében vállalják múltjukat, képessé válván az önvizsgálatra, a teljes igazság kimondására, hogy jövőjüket ne fertőzhessék, ne veszélyeztethessék elhallgatott bűnök, nem törlesztett adósságok. „A múltat be kell vallani” – ez alól nem lehet felmentés. Egy egész nép lelkét nem égetheti mégoly megrázó események és tisztázatlan kérdések elhallgatásának izzó parazsa. A feltáratlan múlt előítéleteket táplál. Csak olyan nemzet lehet toleráns a másság iránt, amely szabad, független és tisztában van önmagával.⁶⁷